

Εκάλει: πῶς ἐμὲ ἰσχυρόν, αἰετῶς.

— — — — — ἄσπις
 Δ' ὄλα ἰσὺ μὴ καλόν
 εὐνεσι ἰάλμας χαρῖν.

Σοφ. ἰνλ. σ' 277.

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
 ΙΑΝΝΙΝΑ 2006

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

τῶν

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ἢ

Σύντομος Ἀνάλυσις τῆς Πειραματικῆς Νεωτέρας
Φιλοσοφίας

κατ' ἐρωταπόκρισιν

Συγγραφεῖσα μὲν παρὰ τῆς Ἀγγλῆς Βενιαμὶν

ΜΑΡΤΙΝΟΥ

νῦν δὲ τὸ πρῶτον ἐκδοθεῖσα εἰς τὴν κοινὴν τῶν Ἑλλήνων
διάλεκτον, καὶ μετὰ πλείων Σημειωμάτων ἐ-
παυξηθεῖσα

παρὰ

ἈΝΘΙΜΟΥ ΓΑΖΗ ἈΡΧΜΑΤ.

Σεπταλομάγνητος.

Ἀφιερθεῖσα τῇ τιμῇ Ἀδελφότητι τῶν Κυρίων

ΖΩΣΙΜΑΔΩΝ.

Τόμος Α΄.

ἰέννη τῆς Ἀεσρίας

Φράντζ Ἀντωνίω Σχραίμβλ.

1799.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Περὶ Κοσμολογίας ἐν γένει· περὶ Διασήμε-
ματος τῆς κόσμου, περὶ Κενῆ, Διαμονῆς ἢ πε-
ρὶ Χρόνου.

σελ 212

ΚΕΦ. Β΄.

Περὶ Οὐρανολογίας, ἢ διδασκαλίας τῶν Οὐρα-
νίων Σωμάτων καὶ πρώτου, περὶ Ἡλιογραφίας, ἢ Θεω-
ρίας τῆς Ἡλίου.

σελ 221

ΚΕΦ. Γ΄.

Περὶ Σελινογραφίας ἢ τοι Θεωρίας τῆς Σε-
λήνης.

σελ 233

ΚΕΦ. Δ΄.

Περὶ Πλανητογραφίας ἢ Θεωρίας τῶν πλανη-
τῶν.

σελ 244

ΚΕΦ. Ε΄.

Περὶ Κομητογραφίας ἢ Θεωρίας τῶν Κομη-
τῶν.

σελ 265

ΚΕΦ. ς΄.

Περὶ Ἀστρογραφίας ἢ Θεωρίας τῶν Ἀπλανῶν
Ἀσέρων.

σελ 272

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Περὶ Ἀερολογίας ἐν γένει, ἢ τοι Θεωρίας
τῆς Ἀέρος, περὶ τῆς ἐξαισίου φύσεως, ιδιοτήτων,
καὶ ἀποτελεσμάτων αὐτῆς.

σελ 283

ΚΕΦ. Β΄.

Περὶ Ἀνεμογραφίας ἢ τοι Θεωρίας τῶν Ἀ-
νέμων.

σελ 305

ΚΕΦ. Γ.

Περὶ Μετεωρογραφίας, ἢ Θεωρίας τῶν Με-
τεώρων ἐν γένει. δηλ. περὶ Ἀτμῶν, Οὐμῶν,
Νεφῶν, Οὐμβρῶν ἢ τοῦ βροχῆς, Δρόσῦ, Χιόνος,
Πάγῦς, Κρυζάλλῦ, Βροντῆς, Ἀστραπῶν, περὶ
καυομένου Πυρός, πετομένου Δράκοντος, καὶ ἄλλων
τοιούτων φαινομένων.

σελ 318

ΚΕΦ. Δ.

Περὶ Φαντασιματογραφίας, ἢ φιλοσοφικῆς
ἐξηγήσεως τῶν Οὐρανίων φαινομένων, δηλ. περὶ
τῆς Οὐρανίου Τόξε, περὶ τῶν Παρηλίων, καὶ Πα-
ρασελήνων, κτ.

σελ 333

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.

Περὶ Ἀέρος.

σελ 354

Τῇ τιμιωτάτῃ,

καὶ
εὐγενεστάτῃ Τετρακτύϊ τῶν ἀδελφῶν
ΚΤΡΙΩΝ ΖΩΣΙΜΑΪΩΝ, ΚΤΡΙΩ, Α΄ΝΑ-
ΣΤΑΣΙΩ, ΚΤΡΙΩ, ΝΙΚΟΛΑΪΩ, ΚΤΡΙΩ,
ΖΩῆ, ΚΑΙ ΚΤΡΙΩ, ΜΙΧΑΗΛ,
ΕΥΠΑΤΡΙΔΑΙΣ ἸΩΑΝΝΙ-
ΝΩΝ.

Εἶναι φανερὸς καὶ δημόσιος ὁ ζῆλος, τὸν
ὁποῖον τρέφει ἡ ὑμετέρα. Ἀδελφότης εἰς
τὰ δυστυχῆ καὶ ἐκπεπτωκὸς γένος τῶν
Ἑλλήνων, καὶ ἐμπράκτως ἀπεδείχθη εἰς
τὴν φροντίδα καὶ ἐπιμέλειαν, ὅπως ἔβαλεν
εἰς τὴν σύσχιν καὶ εἰς τὸν καλωπισμὸν
τῶν σχολείων τῶν Ἰωαννίνων, μετὰ τὴν συσα-
θεῖσαν βιβλιοθήκην, καὶ μετὰ τὰς μισθὰς διὰ
τὴν βοήθειαν τῶν ἐνδεῶν μαθητῶν. Ὁ-
λη ἡ Πατρίς ὑμῶν Ἡπειρος, ὅλη ἡ Ἑλ-
λας ἐκθειάζει, κηρύττει, καὶ ἐπαινεῖ τὰ

IV

φιλογενῆ, ἢ φιλόμοσα ὑμῶν ἔργα, τὰ
 ὁποῖα δὲν ἀποβλέπουσιν εἰς ἐφήμερον δό-
 ξαν, ἀλλ' εἰς αἰώνιον ἢ ἀθάνατον μνήμην·
 Ἐπειδὴ ἢ ἐκ τετῶν τῶν ἔργων, οἱ φιλό-
 μοσοί νέοι τῆς Ἑλλάδος καρπῦνται εὐκό-
 λως τὴν ἐπίδοσιν τῶν ἐγκυκλίων Μαθη-
 μάτων, ἀπολαμβάνουσι ῥαδίως τὴν γνῶσιν
 τῶν Ἐπισημῶν, ὡς οἱ πάλαι Ἡπειρω-
 ται ἐκ τῆς ἀμαλθείας κέρατος ἀπελάμ-
 βανον πᾶν ὄ,τ' ἐπόθεν· „ὄπερ εὐξαιτό-
 τισ, παρέχειν ἀφθονον.

Ταῦτά φημι τὰ ἔργα, ἀνακαλεῖσι τὰς
 Μέσας πάλιν εἰς τὴν Πιερίαν, δίδουσι τὰ
 συνήθη καὶ συγγενῆ σελαγίσματα τῆς
 πατρίδος ἢ προγονικῆς Σοφίας, τὴν ἀρετὴν
 ἢ τὴν μάθησιν εἰς τὸ ἡμέτερον Γένος·
 Τώρα αἱ Μέσαι λέονται εἰς τὴν Ἀχερσ-
 σίαν λίμνην· τώρα ποτίζονται ἀπὸ τὰ κα-
 θαρώτατα νάματα τῆς Ἀχελώος ποταμ-
 τῶρα τὸ Πανελλήνιον εἶναι εὐέλπες·

ὄτ' αὖριον ἔσσετ' ἀμύνω.

Τώρα ἔχει δίκαιον νὰ καυχᾶται ἡ Ἡ-
πειρος τοιάτες Ἀνδρας σοφές, πεπαιδευμέ-
νες, φιλογενεῖς, καὶ φιλομέσες βλασήσασα,
ὡς Μελετίες, Βησσαρίωνας, Σεγδερίδας,
Μπαλάνες, καὶ Ζωσιμάδας, καὶ τόσες ἄλλες,
οἵτινες ἠνθῆσαν, καὶ ἐσόλισαν τὸ καταγώγι-
ον τῶν Μισῶν, τὸ οἰκητήριον τῆς ~~Μη~~ ἠνᾶς καὶ
τῆς Ἀπόλλωνος εἰς τὰ Ἰωάννινα· τώρα ἡ Ἑλ-
λὰς εἶναι ὑπόχρεως νὰ ὁμολογῇ ὑμῶν ἀ-
θάνατον μνήμην, καὶ νὰ κηρύττη λαμπρᾶ τῆ
φρονήσας εὐεργεσίας σας· τώρα οἱ νέοι δὲν
θέλουσιν ἔχει πλέον ἄλλο ὄνομα εἰς τὰς ὁ-
μιλίαις των, παρὰ τὸ τῶν φιλομέσων Ζωσι-
μάδων· ἐξ ὧν εἰμὶ εἷς καὶ ἐγὼ, ὅς ἐκ τῆς ὅλης ἐ-
παινῶν, κηρύττω τὸν ζῆλον, τὸ φιλογενές,
καὶ τὸ φιλόμεσον ὑμῶν· καὶ μικρᾶ εὐγνωμοσύ-
νης τεκμήριον προσφέρω ταύτην τὴν Γραμ-
ματικὴν τῶν Ἐπισημῶν, ἐκ τῆς Ἀγγλικῆς με-
ταφρασεῖσαν, τῆς ὑμετέρας φιλομέσῳ καὶ

VI

φιλογενεῖ Ἀδελφότητι τῶν Κυρίων Ζωσι-
μάδων· διὰ τὰ κηρύξω δι' αὐτῆς εἰς ὅλας τὰς
ἀπογόνους τῶν Ἑλλήνων, τὸν ζῆλον, τὸν ὁ-
ποῖον ἔχει πρὸς τὰς μαθήσεις ἢ Ἀδελφό-
της τῶν Ζωσιμάδων, καὶ τὰ εὐκολύνω ὀλίγον
τὸν δρόμον εἰς τὴν προχώρησιν τῶν Ἐπισι-
μῶν.

Δέχθητι λοιπὸν, ὦ φιλόμεσος καὶ εὐ-
γενὴς Ἀδελφότης τῶν Κυρίων Ζωσιμάδων,
ταύτην τὴν Βίβλον, τὴν φιλοσοφίαν καὶ ἐπι-
σήμας διδάσκουσαν, τὴν Ἀθηναῖαν, καὶ Μίεσας
ἀνακαλεῖσθαι· καὶ μὲν δὲ ἀξιώσατε τῆς ὑμε-
τέρας εὐνοίας, ὅς ἐκθειάζων καὶ ἐπαινῶν τὰς
ἀρετὰς καὶ τὰ προτερήματα ὑμῶν ἐπαύσο-
μαι.

1799 Αὐγῆς. 22.
ἐν Βιέννῃ.

Ὅς εἰμι καὶ πρὸς Θεὸν εὐχέτη,
ἌΝΘΙΜΟΣ
Γαζῆς Ἀρχιδ. ὁ Μάγνης.

ΤΟΙΣ

ΕΝΤΕΥΞΟΜΕΝΟΙΣ.

Εν ᾧ πάντες πάντοθεν σπεύδουσι τὸ δυνατόν ἕκαστος
 νὰ συνεισφέρωσιν εἰς τὸ κοινὸν καλὸν, ἐγὼ δὲν
 ἠμώροισα νὰ ἀντιπαύω εἰς τὴν ἀνέκαθεν ζέουσαν ἐ-
 πιθυμίαν, ὡς ἐζωπύουεν ἐν ἑμαυτῷ, νὰ γένω κα-
 γῶ ὠφέλιμος εἰς τὸ ἀρχόμενον ἤδη θεία χάριτι τῆς ἐ-
 πικαλυπτέσης ἀχλύος ἀπαλάττεσθαι με
 τὸς Ἑλληνας· καίτοι ἐν ἰδίαις καὶ κοιναῖς περιπετείαις
 σοιχόμενος, ὅσαις ὁ μετὰ Σώματος βίος ἐξηκάνθεται,
 ἐδιέλειπον ποτὲ ζητῶν τὸ δι' εἰ· μακάριοι, οἷς φύσις
 καὶ τέχνη παρέσιν, ἀποκαθιστῶσαι αὐτὸς ἱκανὸς, νὰ
 ποτίζωσι τὸς χρήζοντας ἐξ ἰδίων, μὲ ποτιμώτατα νά-
 ματα.

— — ἀνδρα δ' ὠφελεῖν ἀφ' ὧν
 ἔχοιτε καὶ δύναιτο, κάλλιστος πόνων·

Ἐγὼ καίτοι τὴν φιλοτιμίαν ἔχων ὑποθήγασαν
 δὲν ἐσάθην εἰς αὐτὸ εὐτυχῆς, χωρὶς ὅμως διὰ τῆτο
 νὰ ἀποδυσπετήσω, ἐντυχὼν τῇ παρέσῃ Γραμματικῇ
 τῶν Ἐπισημῶν, μετένεγκον αὐτὴν εἰς τὴν ἡμετέραν
 διάλεκτον· νὰ τὴν συστήσω; νόσιμον! ἐν ᾧ ἐγὼ ζη-
 τῶ νὰ συστήθω δι' ἑτῆς τοῖς φιλτάτοις με Ἑλλησι·
 Πισεύω ὅτι, καὶ ἄλλοι ἐκτύλωτις διαλέκτων εὐρωπαι-
 κῶν γευσάμενος. τὸ λόγος, ἤκουσε τὸν Ἀγγλον
 Μαρτίνον, τὸν περίφημον συγγραφέα τῆ παρόντος

VIII

χρυσῆ ποιήματος, τῆ ὁποίᾳ τὸ ὄνομα κεχάρακται χρυσοῖς γράμμασι, κοντὰ εἰς ἓνα Μιχαεμβροέκιον, εἰς ἓνα Βόλφιον, εἰς τὸν ναὸν τῆς ἀθανασίας· ἡ τηλικαύτη ποιότης τῆ Βιβλίου εἰς τοσσίχον ὄγκον, αἰ εἰς τόσας διαλέκτους μεταφράσεις, αἰ τόσαι ἔπειτα ἐκδόσεις, ἀδυνατίζουσι κάθε ἐδικήν μιν σύστασιν· τὸ μόνον ὅπῃ μοι λείπεται εἶναι, νὰ δώσω λόγον τῆς μεταφράσεως· ἀλλ' εἰς τῆτο παρακαλῶ, ὅσοι ἐλλόγιμοι ἄνδρες, τῆ κοινῆ καλῆ κηδόμενοι,

„Κραγέται δὲ Κο-

λοιὸι ταπεινὰ νέμονται.

Ἀναλαμβάνοντες εἰς νῦν, πόσον δύσκολον εἶναι νὰ μεταφέρῃ τις εἰς μίαν διάλεκτον νέας ιδέας, νὰ γένωσι μετριώτεροι δικασαὶ τῆς μεταφράσεως· δὲν εἶναι ὁ καιρὸς ἔτος διὰ νὰ ὀνοματομαχῶμεν, τῶν πραγμάτων ἡμῖν ἀντιληπτέον· βέβαια ὁ δυνάμενος χρυσὸν καὶ βύσσον περιβάλλεσθαι, δὲν ἐνδύεται ποτὲ ῥάκη ἐκῶν· ἦν λοιπὸν ἐπόμενον, ἢ μῆτε νὰ ἀρχίσω παντελῶς, ἢ νὰ ἀπαιτῆται τὸ ὑπὲρ δύναμιν· τὸ πρῶτον εἶναι ἀπάνθρωπον, τὸ δὲ δεύτερον καὶ τῆ θέρμιδι καὶ τοῖς ταύτης θεραπευταῖς πάντῃ ἀπᾶδον· ἐγὼ τελευταῖον οἶδα καλῶς, ὅτι τὰς ἐκπίπτοντας συρίζουσι καὶ μαρίζουσιν· ἀλλὰ καὶ τὰς μὴ ἀγωνιζομένους αὐτοὺς μὴ σεφανωμένους παρὰ τῆ Θεμισοκλέους ἰσηκοῦς, ἔρριψα τὸν πρῶτον τρίτον κῦβον, καὶ εἶμὲν κατ' εὐχὴν, καὶ ἐπὶ τὰς λοιπὰς χωρήσω, εἰδ' ἔ· (ὃ μὴ γένοιτο) ἀλλὰ πάντως ἔξω τὴν συνείδησιν καθαρύουσαν, ἔρρωσθε.

Ἄν. Γ. Ἀρχιδ. Μηλιώτης
ἐκ Μαγνησίας τῆς Δημητριάδος.

Π Ι Ν Α Ξ

Κεφαλαιώδης.

Εἰσαγωγή

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Περὶ τῆς Ἐπισήμης τῆς φιλοσοφίας ἐν κένει,
 περὶ τῆς Φυσικῆς φιλοσοφίας ἐν μέρει, τῶν
 μερῶν αὐτῆς καὶ τῶν ὑποκειμένων, καὶ περὶ τῶν διὰ τῶν
 χρήσεων αὐτῆς ἐν τῷ βίῳ.

ΚΕΦ. Β΄.

Περὶ τῶν μερῶν καὶ ὑποδιαίρέσεων τῆς Φυ-
 σιολογίας.

σελ. 8

ΚΕΦ. Γ΄.

Περὶ τῶν Ἀξιωμάτων καὶ κανόνων τῆς Φυσικῆς. σελ. 12

ΚΕΦ. Δ΄.

Περὶ Ὑποθέσεων, Πειραμάτων, περὶ διαφό-
 ρων Ὀργάνων ὅπερ χρειάζονται νὰ κάμῃ τινὰς τὰ
 πειράματα, καὶ περὶ χρήσεως αὐτῶν τῶν ὀργάνων. σελ. 20

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Περὶ τῆς κοινῆς Φύσεως, καὶ περὶ τῶν ἰδιοτή-
 των ὅλων τῶν φυσικῶν Σωμάτων.

σελ. 37

ΚΕΦ. Β΄.

Περὶ Ἐκτάσεως, Μεγέθους, καὶ Διαστάσεων τῶν
 Σωμάτων.

σελ. 43

ΚΕΦ. Γ΄.

Περὶ διαιρέσεως τῆς Ὑλης, περὶ ἀπειρο αὐτῆς,
περὶ εὐαγωγότητος καὶ θαυμασίας διαιρέσεως δια-
φόρων Σωμάτων.

σελ. 46

ΚΕΦ. Δ΄.

Περὶ Στερότητος, καὶ Σχήματος τῶν Σωμά-
των.

σελ. 52

ΚΕΦ. Ε΄.

Περὶ Κινήσεως, καὶ Ἡρεμίας.

σελ. 55

ΚΕΦ. ς΄.

Περὶ τῆ Φωτὸς.

σελ. 70

ΚΕΦ. ζ΄.

Περὶ Χρωμάτων τῆ Φωτὸς, καὶ τῶν φυσικῶν
Σωμάτων.

σελ. 96

ΚΕΦ. η΄.

Περὶ Ἦχου.

σελ 110

ΚΕΦ. θ΄.

Περὶ Βαρύτητος καὶ Κεφρότητος, περὶ Ἐλκτι-
κῆς δυνάμεως, καὶ περὶ Ἡλεκτρικῆς.

σελ 134

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.

Περὶ Ἡλεκτρικῆς, καὶ Μαγνητικῆς.

σελ 159

ΚΕΦ. Ι΄.

Περὶ Διαφανῆς καὶ Σκιάτητος, περὶ Πυκνότητος
καὶ Ἀραιότητος, περὶ Σκληρότητος καὶ Μαλακότητος,
περὶ Ἀκαμψίας καὶ Εὐκαμψίας τῶν Σωμάτων.

σελ 181

ΚΕΦ. ΙΑ΄.

Περὶ Στεφρότητος, καὶ Ρευσότητος, περὶ Θέρ-
μης καὶ Ψύχης, περὶ Ὑγρότητος καὶ Ξηρασίας, περὶ
Ἐλασικότητος, περὶ Ὄσμων καὶ Γεύσεων τῶν
Σωμάτων.

σελ 1

ΚΕΦ. ΙΒ΄.

Περὶ τῶν Νόμων τῆς Φύσεως, τῆ Ἰσο-
Νεύτανος.

σελ 21

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

τῶν

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κεφάλαιον Πρῶτον.

Περὶ τῆς ἐπιστήμης τῆς Φιλοσοφίας ἐν γένει, περὶ τῆς φυσικῆς Φιλοσοφίας, περὶ τῶν μερῶν αὐτῆς καὶ τῆς ὑποκειμένης, καὶ περὶ τῶν διαφορῶν χρήσεων αὐτῆς ἐν τῷ βίῳ.

Ἐρ. **Τ**ὶ σημαίνει καθ' αὐτὸ ἡ λέξις Φιλοσοφία;
Α' π. Φιλοσοφίαν ἐννοῶσι τὴν ἐπιστήμην ἢτοι Γνώσιν τῆς φύσεως, τῶν αἰτιῶν, τῶν ἰδιοτήτων, καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων ὅλων τῶν ὄντων, καθ' ὅσον ἡμπορεῖ τις νὰ τὰ γνωρίσῃ διὰ τῆς λόγου, καὶ νὰ τὰ ἀνακαλύψῃ διὰ τῆς τέχνης, "δι' ἄλλῃ τρόπῳ

ἀναλόγῃ μὲ τὴν δύναμιν καὶ ἐπιτηδειότητα τῆ
ἀνθρώπου. (α)

Ε'ρ. Παρακαλῶ, ἐξηγήσατέ μοι, πλατύτερον τῆς
ὀρισμέσας, διατί ἄλλέως δὲν ἤμπορῶ νὰ σᾶς κα-
ταλάβω τὸσον εὐκόλα, ὅσον τὸ ἐπιθυμῶ· τί ἐν-
νοεῖτε διὰ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων;

Α'π. Διὰ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων, ἢ ὄντων, ἐν-
νοῶ ἐκείνην, τὴν εἰδικὴν κατάστασιν ἀπὸ τὴν ὁποίαν
ἕνα ὄν ὅπῃ εἶναι εἰς τὸ ἐδικόν τε ἴδιον εἶδος διακρί-

(α) Οἱ παλαιοὶ ἐξελάμβανον διαφόρως τὴν Φιλοσοφίαν·
α. τὴν ἐξελάμβανον μερικαῖς φοραῖς διὰ Γνώσιν κοινήν,
ἢτοι θείων τε καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων· β. τὴν ἐξε-
λάμβανον μερικώτερον διὰ τὴν ἐνατένισιν τῆς φύσεως
μόνου, κατ' αὐτὸ τὸ νόημα καὶ ὁ Πλάτων ὠνομάζετο
Φιλόσοφος, ἢτοι φίλος τῆς φύσεως· γ. διὰ τὴν ἡθι-
κὴν φιλοσοφίαν· δ. περιέκλειον προσέτι τὰς τέχνας
καὶ τὰς μαθητικὰς διδασκαλίας, καὶ μάλιστα τὴν Ἀριθ-
μητικὴν, καὶ Γεωμετρίαν· ε. τὴν ἐπισημὴν τῆ ὄντως
ὄντος δηλ. τῆ ὄντος ἀφηρημένως, ὀνομαζομένην Με-
ταφυσική· ς. τὴν γνῶσιν τῆ πρώτης καλῆ, δηλ. τῆ
Θεῆ, καὶ αὕτη ἦτον ἡ α'. αὐτῶν Φιλοσοφία, ἢτοι ἡ
Θεολογία· ζ. τὴν ἐξελάμβανον μερικαῖς φοραῖς καὶ
διὰ τὴν Λογικὴν, ἢ Διαλεκτικὴν, ἡ ὁποία μᾶς δίδει
κανόνας διὰ νὰ συλλογιζώμεθα περὶ τῆς φύσεως τῶν
ὄντων, ἀλλὰ μ' ὅλον τῆτο ἡ γνῶσις ὅπῃ εἶχον περὶ
Θεῆ, περὶ τῆς φύσεως, καὶ περὶ τῶν τεχνῶν ἦτον τό-
σον ἀτελής καὶ περιορισμένη, ὅπῃ φαίνεται ὅτι ἡ
λοσοφία τότε μόνου ἤρξατο νὰ γεννᾶται εἰς τὰ συγ-
γράμματα τῶν περιφημοτάτων συγγραφέων τῆ το-
καίρῃ.

γεται ἀπὸ ὁποιοῦνδηποτῆν ἄλλο ὄν, π. χ. ἡ φύσις τῆ Θεῶ εἶναι τὸ νὰ εἶναι τέλειος, τῆ Ἀνθρώπου τὸ νὰ εἶναι κοινωνικός, τῆ Πυρὸς τὸ θερμὸν, τῆ Κρυσάλλου τὸ εἶναι ψυχρὸν, κτ.

Ε'ρ. Ε'ξηγήσατέ μοι προσέτι τι ἐννοεῖτε διὰ τῶν Αἰτιῶν τῶν πραγμάτων, διὰ νὰ ἡμπορῶ νὰ καταλάβω καλῆτερον ὅ,τι θέλετε μοι εἰπῆ εἰς τὸ ἐξῆς περὶ αὐτῶν τῶν φιλοσοφικῶν Ὑλῶν;

Α'π. Διὰ φυσικῶν αἰτιῶν πρέπει νὰ ἐννοῆ τινὰς τὰ μέσα δι' ὧν τὰ ὄντα ἤρξαντο κατ' ἀρχὰς νὰ εἶναι ἢ νὰ ὑφίστανται· ἔτις ὁ Θεὸς εἶναι ~~πρώτη~~ αἰτία ὅλων τῶν κτισμάτων, ἐπειδὴ παρ' αὐτῆ ελάβον τὸ εἶναι κατ' ἀρχὰς, ὅθεν καὶ ὁ Θεὸς ὠνομάσθη κατ' ὑπεροχὴν Πρώτη Αἰτία ὅλων τῶν ὄντων.

Ε'ρ. Μερικαῖς φοραῖς εἶδον τὴν λέξιν δευτέρας αἰτίας, ἀλλὰ καὶ ἤκουσα ὅτι ἔλεγον περὶ τέτων· εἰς τί συνίσταται λοιπὸν ἡ Διαφορὰ αὐτῶν τῶν δύο εἰδῶν τῶν Αἰτιῶν;

Α'π. Αἱ δευτέραι αἰτίαι εἶναι ἐκεῖναι ὅπῃ παράγασκε τὸ ἀποτελέσματων διὰ τῆς ἐδηγίας μερικῶν κανόνων· καὶ σαφερῶν καὶ προκαταρκτικῶν νόμων, ὅπῃ ὁ Θεὸς ὅσις εἶναι ἡ πρώτη αἰτία ἐδιώρισεν εἰς αὐτὰς εὐθὺς ὅπῃ ἐδημιουργήθησαν· ὁ Θεὸς εἶναι ἡ πρωταίτιος αἰτία ὅλων τῶν λοιπῶν αἰτιῶν, καὶ ἐν συντόμῳ, δὲν ἡμπορεῖ τινὰς νὰ τὰς ὠνομάσῃ ἰδίως, παρὰ δευτέρας αἰτίας ὡς πρὸς τὴν πρώτην αἰτίαν. π. χ. ὁ ἥλιος εἶναι ἡ αἰτία τῶν ἀτμῶν, οἱ δὲ ἀτ-

μοὶ τῶν νεφῶν, τὰ νέφη πυκνωθέντα εἶναι ἢ αἰτία τῆς βροχῆς, ἢ βροχὴ εἶναι αἰτία τῶν ποταμῶν, τῶν πηγῶν, τῆς βλασῆσεως τῶν φυτῶν κτ. ὡς τόσον ὅλαι αὐταὶ αἰ αἰτίαι ἐνεργῶσι μόνον κατὰ δεύτερον λόγον, καὶ ὑποκείμενον εἰς τὴν πρώτην αἰτίαν ὡς ἔφθην εἰπών. (α)

Ε'ρ. Εἰπέτε μοι, παρακαλώσας, ποίας ὀνομάζετε ἰδιότητος τῶν Σωμάτων;

Α'φ. Διὰ Σωμάτων, ἐννοεῖτε ἀναμφιβόλως τὰ διάφορα εἶδη τῶν ὄντων ἐν γένει ὅτι λογῆς παρίστανται εἰς τὴν ὄρασιν ἡμῶν· αἱ δὲ ἰδιότητες τῶν σωμάτων εἶναι αἰποιότητες, καὶ τὰ ἀποτελέσματα ὅπῃ εἰς αὐτὰ μόνον ἀρμόζουσι καὶ ὄχι εἰς ἄλλα, καὶ τὰ διακρίνουσι ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα εἶδη τῶν ὄντων· π. χ. ἡ ἰδιότης τῆ ἀνθρώπου εἶναι τὸ γελάειν, καὶ συλλογίζεσθαι, τῆ ὑέλης τὸ διαφανές, τῆ ἀέρος τὸ ἀόρατον, τῆ διασῆματος τὸ ἀπειρον, τῆ Θεῶ τὸ ἀγαθόν κτ.

Ε'ρ. Ἐπειδὴ θεωρεῖτε τὴν γνῶσιν τῶν ἀποτελεσμάτων ὡς μέρος τῆς φιλοσοφίας, τί πρέπει νὰ ἐννοῶ διὰ τῆς;

(α) Ἡ διδασκαλία τῶν δευτέρων αἰτιῶν καὶ τῶν τελικῶν αἰτιῶν εἶναι ἀναγκαῖα, καὶ κατὰ πολλὰ ἀξιοθεώρητος εἰς τὴν καλὴν φιλοσοφίαν, ἐπειδὴ αἱ μὲν πρώται εἶναι τὰ μέσα διῶν, αἱ δὲ τελευταῖαι τὰ τέλη διῶ ὅλα τὰ πράγματα δέχονται τὸ εἶναι ἀπὸ τὴν πρώτην καὶ ἀποτελεσματικὴν αἰτίαν, ὅπῃ εἶναι μόνον ὁ Θεός.

Α'ω. Ἴδὲ. Ἐνα ἀποτέλεσμα εἶναι ἐκεῖνο ὅπῃ συμβαίνει ἢ παράγεται διὰ τῆς ἐνεργείας φυσικῆς τινὸς αἰτίας, π. χ. οἱ Ἀτμοὶ εἰσὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐλκύσεως τῆ ἡλίου· ὁ Κρύσαλλος εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆ ψυχρῆ ἀέρος, ὁ ὄρασις εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆ φωτὸς, ἡ ἀρεὴ ἢ τῆ καθαίρειν καὶ ἐμψοιεῖν τὸν ἐμετὸν εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα πολλῶν φυτῶν, καὶ ἰατρικῶν ὑσιῶν.

Ε'ρ. Μὲ ἐδιδάξετε ἤδη ἐν γένει τί ἐστὶ Φιλοσοφία, ἐξηγήσατέ μοι ἀκόμη πόσα εἶναι τὰ μέρη τῆς Φιλοσοφίας;

Α'ω. Ἡ Φιλοσοφία διαιρεῖται γενικῶς εἰς Ἠθικὴν καὶ Φυσικὴν.

Ε'ρ. Εἰς τί συντείνει ἡ ἠθικὴ Φιλοσοφία;

Α'ω. Εἰς τὸ νὰ δίδῃ νόμους καὶ κανόνας διὰ τὴν διαγωγὴν, καὶ διὰ τὰ ἦθη τῆ ἀνθρώπου, ὡς Ἀνθρώπου ἢ πλάσματος λογικῆ.

Ε'ρ. Ποῖος εἶναι ὁ σκοπὸς, καὶ τὸ τέλος αὐτῆς τῆς ἠθικῆς;

Α'π. Τὸ ἀληθὲς τέλος αὐτῆς εἶναι τὸ νὰ διδάσκῃ τὸ ἀνθρώπου τὰ μέσα τῆ εἶναι εὐτυχεῖς, ἢ τὴν μέθοδον νὰ ἀποκτήσωσι τὴν μεγίστην εὐδαιμονίαν ὅπῃ εἶναι δυνατόν εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν.

Ε'ρ. Ποῖαν ὀνομάζετε φυσικὴν Φιλοσοφίαν ἰδίως;

Α'ω. Αὕτη καλεῖται διττῶς, α'. Φυσικὴ, ἢ ὅποια μᾶς παρασαίνει τὴν ιδέαν τῆς ἐπιστήμης, ἢ τοι γνώσεως τῆς φύσεως, ἢ τῶν φυσικῶν σωμάτων. β'.

Φυσιολογία, ὅτι λογῆς εἶναι ἢ ἀκόλυστος βί-
βλος. (α)

Ε'ρ. Ἐπειδὴ ἡ λέξις Φιλοσοφία εἶναι μία λέξις γε-
νική, τί σημαίνει;

Α'σ. Ἡ λέξις Φιλοσοφία παράγεται ἀπὸ τὴν λέ-
ξιν φιλία, καὶ σοφία, καὶ φανερώνει τὴν φιλίαν
περὶ τῆς σοφίας, ἢ τὴν ἐπιστήμην περὶ τῆς γνώ-
σεως, ἢ ἐπιστήμης ἐν γένει, καθὼς τὸ εἶπον. (β)

Ε'ρ. Πόθεν εἶναι ἡ πρώτη πηγὴ τῆς λέξεως Φιλο-
σοφία;

Α'σ. Ὁ Πυθαγόρας Ἕλληνας σοφός, καταγόμενος
ἐκ τῆς Σάμου, εὗρεν ὅτι τὸ ὄνομα σοφός, (καίτοι

(α) Ἡ ἑλληνικὴ λέξις φύσις καὶ ἡ λατ. natura παρά-
γονται ἀπὸ τὰς λέξεις φύω, καὶ nascor, τὰ ὁποῖα
σημαίνουν, γεννῶ, παρίγω, ἢ δίδωμι τὸ εἶναι εἰς κά-
νενα πρᾶγμα, ὅθεν, κυρίως εἰπεῖν, ἡ φύσις εἶναι ἡ
γενικὴ γέννησις ὅλων τῶν πραγμάτων.

(β) Ἡ λέξις Φιλοσοφία, καίτοι κατὰ γράμμα ἑλληνι-
κὴ, ὡς τόσον παράγεται ἀπὸ τὰ ἑβραϊκὰ, ἐπειδὴ
ἡ μὲν φιλία φαίνεται ὅτι παράγεται ἀπὸ τὸ פילן ὃ εἶσι,
διαχωρίζειν, βάλειν εἰς τὸ μέρος, ἐκλέγειν, τὸ ὁ-
ποῖου εἶναι ἡ πρᾶξις τῆς φιλίας εἰς τὸν ἀνώτατον
βαθμὸν, ἡ δὲ σοφία παράγεται ἐναργῶς ἀπὸ τῆς λέ-
ξιν פשוט παρατηρεῖν, ἐξετάζειν, ὁρᾶν, καὶ θεωρεῖν τὰ
πράγματα, ὅπερ εἶσι ἴδιον τῆς φυσιολογίας, ὅθεν ἐκ
τῆς λέξεως פשוט παρήχθη ἡ ἑλληνικὴ σοφός·
τόσον οἱ ἑβραῖοι ἤσαν τόσον πτωχοὶ φιλόσοφοι,
δὲν εὕρισκει τινὰς λέξεις εἰς τὴν γλωσσάν των
νὰ ἐκφράσῃ τὴν Φιλοσοφίαν.

εὐχρησον πρὸ τῆς καιρῶς) ἦτον πολλὰ ὑπέρογκον
 διὰ τὴν σημάνη ἐν γένει τὸν χαρακτῆρα ἐνὸς ἀνθρώ-
 πῳ Σοφῆ, διὰ τῆτο εὐχαριστήρη τὰ ὀνομάζεται Φί-
 λος Σοφίας, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς Φιλοσοφίας αὕτη ἢ
 ἐπιστήμη ὀνομάσθη Φιλοσοφία, οἱ δὲ ἐρασταὶ αὐτῆς,
 Φιλόσοφοι.

Εἶρ. Πολλὰ καλῶς, ἀλλ' εἶπατέ μοι, ποῖον εἶναι
 τὸ ὑποκείμενον τῆς φυσικῆς Φιλοσοφίας;

Αἶπ. Ἡ ἐστία, ἢτοι ἡ ἴσθη θεωρημένη ὑφ' ὅλα τὰ χή-
 ματα, καὶ διάφορα εἶδη ὅπως τὴν βλέπομεν, τὴν
 ὅποιαν καὶ φυσικὰ σώματα ὀνομάζομεν καὶ ὅλας τὰς
 ιδιότητες αὐτῶν καὶ πάθη.

Εἶρ. Ποῖον εἶναι τὸ τέλος τῆς φυσικῆς Φιλοσοφίας;

Αἶπ. Τὸ τὰ φέρη εἰς ἐντέλειαν τὰς ἀνθρωπίνους γνώ-
 σεις, τὸ τὰ διδάξῃ ἡμᾶς τὰ γνωρίζομεν τὴν φύ-
 σιν, τὸ τὰ μᾶς δώσῃ μίαν λογικὴν κατάληψιν
 τῶν πραγμάτων ἀνακαλύπτουσα ἡμῖν ὅσον δυνα-
 τὸν τὴν ἀρχὴν τῶν διαφόρων παθῶν, ποιότη-
 των, καὶ ἀποτελεσμάτων τῶν ἀντικειμένων ὅπως
 παρίστανται εἰς τὰς αἰσθήσεις μας.

Εἶρ. Ποῖαι εἰσὶν αἱ καθολικαὶ ὠφέλεια τῆς Φιλοσο-
 φίας εἰς τὴν ἀνθρώπινον ζωὴν;

Αἶπ. Ἀναριθμηταί, καὶ γὰρ, αὕτη ἢ ἐπιστήμη δια-
 κρίνει τὰς ἀνθρώπους ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα, τὰ ὅ-
 ποια βλέπει μὲν τὰ διάφορα εἶδη τῆς φύσεως,
 ἀλλὰ δὲν ἡμποροῦσι τὰ δώσωσι τὸν λόγον· αὕτη
 ἢ ἐπιστήμη διδάσκει τὰς ἰατροὺς πῶς τὰ γνωρίζω-
 σι τὴν ἀρετὴν, καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν φυτῶν, καὶ

χόρτων· δι' αὐτῆς οἱ χυμικοὶ εὐρίσκουσι τὰς τρό-
 πους τῆ ἀναλύειν καὶ διαλύειν τὰ Μέταλλα, τὰ Ὀρυκ-
 τὰ, τὰ Φυτὰ, τὰς Ζωτικὰς ἑστίαις κτ. καὶ τῆ ἀνά-
 γειν αὐτὰ εἰς τὰ πρῶτα αὐτῶν στοιχεῖα· παρ' αὐ-
 τῆς μαθητῶν οἱ Φαρμακοπῶλαι τὸν λόγον τῶν
 διαφορῶν συνθέσεων ἐκ τῶν ἀπλῶν, διὰ τὴν κατα-
 σκευάζουσι τὰ Ἰατρικὰ· παρ' αὐτῆς οἱ ἀστρονόμοι
 μαθητῶν τὴν σύνθεσιν καὶ τὸν εἶρμόν τῶν ἑρανῶν,
 τὸ μέγεθος, τὸ διάστημα, καὶ τὰς φάσεις ὅλων
 τῶν ἑρανίων σωμάτων· διὰ τῶν κανόνων αὐτῆς τῆς
 ἐπιστήμης προσέτι ὁ ἐργάτης εὕρε τὸν ὠφελιμώ-
 τατον τρόπον τῆ καλλιεργεῖν καὶ κοπρίζειν τὰς ἀ-
 γρῆς· παρ' αὐτῆς ὁ Ναύτης μαθητῶν τὴν θεωρίαν
 τῆς τέχνης τῆς, κοντολογίᾳ, κάθε ἄνθρωπος ὁ-
 ποίας καταστάσεως καὶ ἂν εἶναι ἤμπορεῖ νὰ ὠφελῆ-
 θῆ ἀπὸ αὐτὴν ἢ τοι ἀμέσως ἢ ἐμμέσως.

Κ ε φ. Β΄.

Περὶ τῶν μερῶν, καὶ ὑποδιαϊρέσεων τῆς Φυσιολο-
 γίας.

Ε' ρ. Πόσα μέρη ἔχει ἡ ἐπιστήμη τῆς Φυσικῆς Φιλο-
 σοφίας;

Α' π. Κυρίως ἤμπορεῖ τινὰς νὰ διαϊρέσῃ αὐτὴν εἰς τέ-
 σαρα μέρη, δηλαδὴ,

α'. εἰς τὴν Σωματολογίαν, ἡ ὁποία καταγι-